

Oduvek su mi pred očima, kao stare iskopine, učitelj i on

GRGUR — PAS

Ivan Studen

I opet stoji tako u okovima, razapet, dok mu tanko telo ispija zid. Ni prvi, ni poslednji na svetu. U očima mu ona blagost smirena: strašan znak svake istinske pobune. To je mir koji čoveku daju saznanje i vera u pravednost i istinitost.

Ne može čovek biti pobunjen protiv nepravde ako nije svetao i praznično čist...

I — šta je cilj? — razmišlja Grgur — pas posmatrajući sa uživanjem učitelja.

Cilj je uprljati čoveka, zaključuje pas. Osramotiti njegovu »veliku« nadu; popišati mu se na snove. Da, to je cilj — misli Grgur-pas, prosto opipavajući na tome telu ona mesta koja najviše bole i u koja treba sipati još soli...

Šta je cilj? misli učitelj. Cilj je prevazići sebe. »Prevazići sebe?«... Tja.

Od soli na ranama što ga ponovo kida i ujeda, krenuše mali, topli mlazevi niz tu običnu čovekovu kožu koju majka po

služiš, brate, ali sa zadovoljstvom služiš. I služiš jačega, koga inače moraš služiti. Svet se i pravi prema jakima, a ne prema ništarijama...

O jačima je i učitelj imao svoje mišljenje. Samo, kakvo je to mišljenje, pitao se Grgur, kad su jaki — jaki, a slabi — slabiji? Jedni samo dobijaju, a drugi samo gube. I kakvo mu je to zadovoljstvo da stalno gubi, kao u kafani? Ali, nikako da iz njega iscedi reči: one prave; da poteku kao radosni, suzni potocići i pokajanje.

On udara, a ono... k'o u mešinu. Da ti se zgadi. Ma da jaukne, bre, ko čovek. Da ga čuješ. Ništa!

E pa, znaš šta, učitelju, ovako nećemo. Drugačije ćemo mi to. Ima tu sprava i spravica za sve vrste ljudi: i za otporne, i za otpornije, a i za najotpornije...

Danima tako Grgur izmišlja i konstruiše kako onog da »raspeva«, a on — ništa,

Šta, šta reče? »Pseto?!« Grgur se sav oseti udaren kao nogom u zadnjicu. Njuška mu se izduži, zubi iskežiše. Pokuša da se nasmeje, ali samo zareža; nešto pijano zamrmlja, zatetura: majku, majku ti!... I osta tako da leži pored svoje žrtve. Sanjao je kako mu grlo odgriza i kako liže onu baricu...

Na pustom, golom ostrvu žice cijuču na vetru i svu noć se dizenteraši penju uz breg — do nužnika. U ōdu neba i zemlje, bijeni ledenom kišom, pred uperenim cevima iz bunkera, ljudi ustaju, padaju, hvataju se rukama za stenje, klizaju se, opet padaju, a sladunjavi nemački valcer razleže se odasvud iz metalnih zvučnika. I tako do bledila: čas valcer, čas vagnevrske orgulje, vetar izvija u visine.

Sutradan — udarilo sunce kroz prozor, pa im obojici ocrtalo rešetke na ledima, kad — udari ga neko u zadnjicu.

Logor u Jastrebarskom kroz koji je prošlo 3335 devojčica i dečaka...

dvadeset godina sa nežnošću podiže, žena ljubi kao sveti znak da je čovek kumir najveći i knjiga mudračeva.

Na tu »mudrost« i na taj »oblik« Grgur bi da se opogani. Očice mu malene. Usne kao u tvora. Njuška šiljasta. Vrat ulegao. Jedno rame od rođenja niže a oba malo povijena unapred, pa liči na grabljivicu. Eh, da je Grgur imao rep, on bi ga između butina krio kao vuk, jer — imao je dva reda baš snažnih i zdravih zuba što grizu i melju hranu kao čekićima, od čega mu je sva ta snaga i vera u sebe.

Da, da! Grgur je verovao u sebe, a ne samo učitelj. Verovao je da sve dolazi od tuđe ruke i da sve odlazi sa tuđim rukama. Samo treba strpljivo stajati i iz svog zaklona dobro gledati: koja ruka više daje, a koja manje. I, što je najvažnije, nikada ne biti među gubitnicima i ne služiti slugu, već moćna čoveka.

pa ništa. Prozlio se i namračio. Spopale ga dlake od nesаницe. Usne natekle, pa se uvećale. Ramena se još više povila, njuška izdužila, a na vratu koža mu se naježila.

Snevolji se tako Grgur i skupi kao kuće u zamotuljak, da se i on malo odmori. Samo mu se njuška izdužila, a oštre očice sevnu pokatkad zlobom kad se onaj tamo pomeri... Sad, pobedi li on, onako vezan i u lancima, šta sam ja? — pita se Grgur sneno.

Flaša se ispraznila. Vatra zagasila, a samo smrad i kiselina od telesa i ta baričica crvenila ispod onoga. Spušta se i suton isto tako crven, pa kroz rešetke, onako koso u njih. U oči, bre, bije. Kad — onaj diže glavu, sunce ti bogovo! Gleda, a oči užegnute i nisu... nego, onako... pa mu se jedan, samo jedan obraz iskrivi. I progovori, majku mu. Ha, progovori: »Pseto!«

Stvarno ga udari, i Grgur se u čudu ispravi i skoči.

Gle, drug Vinko!

»Šta si to uradio, budalo? Taj nam treba živ! Marš napolje!«

»Ja sam, družo Vinko...«

»Marš napolje!« — Vinko nogom udari flašu koja tresnu o zid i puče. Puče, bre, ko puška, jer je i onako prazna bila začepljena.

»Dreši to!«

Dva stražara utrčaše i počеше nešto debelim prstima petljati oko konopaca.

»Ti!«, reče Vinko Grguru koji je stajao prestrašen i kome se vrat više nije ni video od ramena. »Trči za lekara.«

»Razumem!«, reče Grgur obradovan i potrča sada radosno, pun ubedenja da je i ovo što sada radi, isto tako dobra stvar, a možda i bolja od onoga što je do sada radio.

(1983)